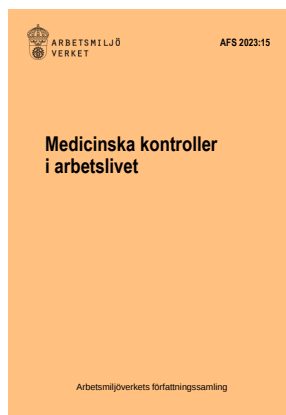

Medicinska kontroller i arbetslivet

– mer än en hälsoscreening

Använd [vägledningarna på av.se](https://av.se)!

en för beställare, en för utförare

av.se → [Hälsa och säkerhet](#) → [Medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbetslivet](#)

Medicinska kontroller?

- Syften?
- MKA i SAM?
- Anordna & återkoppla?

av.se → [Hälsa och säkerhet](#) → [Medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbetslivet](#)

Medicinska kontroller i arbetslivet (AFS 2019:3)

Ladda ner pdf

Beställ (133 kr)

- Vägledning till den som utför medicinska kontroller, pdf, öppnas i nytt fönster
- Vägledning för dig som är arbetsgivare - medicinska kontroller, pdf, öppnas i nytt fönster
- Mallar för beställningsblankett och tjänstbarhetsintyg

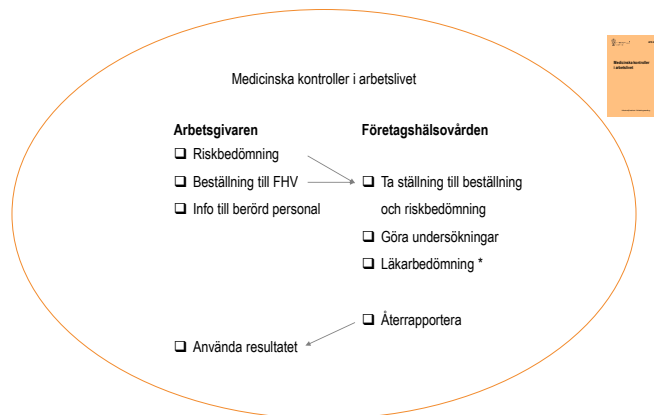
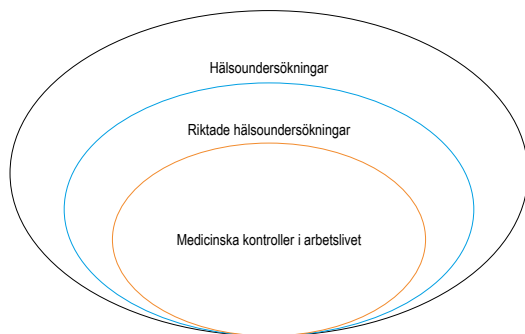
Resonera kring

- Vad är Medicinska kontroller? Syfte?
- Vad skiljer från "allmänna" hälsoundersökningar?
- Vad är tjänstbarhetsintyg? Syfte?
- Vad är biologisk exponeringskontroll? Syfte?
- Hur ser regelverket ut? Föreskrifternas "struktur".

Vad är en medicinsk kontroll?

lagstadgad
riktad
obligatorisk
hälso-
läkar-
undersökning
kontroll
i arbetslivet ?

Vad är medicinska kontroller bra för?

• innan påbörjat arbete?

- "Gatekeeping", "selektionsmedicin"

• efter påbörjat arbete?

- Fånga upp ifall ohälsa eller ökad risk börjar uppstå – och i så fall kunna vidta åtgärder på arbetsplatsen.

- Förebygga ohälsa och skador.
- Förhindra att befintliga skador förvärras.
- Skydda **särskilt känsliga** individer.
- Påvisa eller utesluta medicinska eller andra tillstånd, som innebär **ökad risk** för skada eller olycksfall.
- Förebygga att arbetstagarens **arbetskamrater utsätts för ökad risk** för skada eller olycksfall, – t ex genom att arbetstagaren blir svår att undsätta, som vid medvetandeförlust högt upp i en mast.
- Säkerställa tillräcklig **arbetsförmåga** fysiskt och psykiskt (särskilt vid arbete med stora påfrestningar).
- **Pedagogiskt** för arbetstagaren – riskerna i arbetet blir tydligare – info om symptom/varningssignaler, vikten av god arbetsteknik, hälsofrämjande åtgärder etc.
- Med mera...

Men vad ska företagsläkaren bedöma hos arbetstagaren?

- Sjukdomar?
- Skador?
- Känslighet?

- Medicinska risker? *t ex vid ansträngning?*
- Psykiatriska tillstånd? *impulskontroll? höjdskräck?*
- Fysisk prestationsförmåga? *tillräcklig kondis?*
- Kroppskstitution? *klarar vikt- och längdgränser?*
- Psykosociala funktioner? *stresstålig? samarbetssvårigheter?*
- Kompetens? *har utbildningsintyg?*

Anställningsbarhet?

Vad är en medicinsk kontroll?

enligt AFS 2023:15, 2 kap. 7 §

- En medicinsk undersökning av arbetstagare, som är **inriktad** på möjliga hälsoeffekter av en **särskild faktor** i arbetsmiljön.

särskilda faktorer i arbetsmiljön som kan orsaka ohälsa eller skada hos arbetstagaren

- Den medicinska kontrollen är avsedd att vara stöd i det **förebyggande arbetsmiljöarbetet**.

- I den medicinska kontrollen kan ingå kroppsundersökningar, provtagningar, samtal och frågeformulär.

läkarundersökningen är en del av den medicinska kontrollen

Vad är en medicinsk kontroll?

(enligt Arbetsmiljöverket / AFS 2019:3)

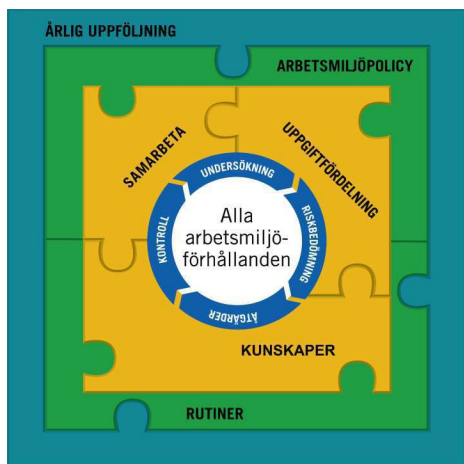
- Den medicinska kontrollen är avsedd att vara stöd i det **förebyggande arbetsmiljöarbetet**.

– Dvs ska vara del av **SAM**!

Vad är SAM?

Systematiskt arbetsmiljöarbete

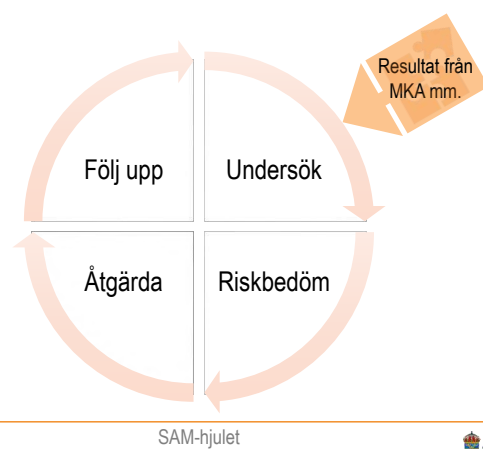

Vad är SAM?

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Tillvägagångssätt
för att kontinuerligt
säkra god arbetsmiljö

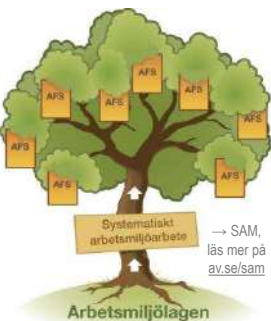
– läs mer: av.se/sam

SAM-hjulet

Föreskrifter – AFS:ar

Vad är en medicinsk kontroll?

(ur vägledning för arbetsgivare)

Det ingår i ditt ansvar att arbetsmiljön inte ska utgöra en risk för ohälsa eller olycksfall. Så långt som det går, ska du **ta bort riskfyllda moment** i arbetet, så att risken försvinner. De risker som du inte kan få bort helt, ska du minimera – se till att risken är så liten som möjligt.

För vissa risker som du inte kunnat få bort, krävs medicinska kontroller.

Den medicinska kontrollen är ett sätt för dig att **följa upp**, att arbetstagare inte blir sjuka eller skadade på grund av arbetsmiljön.

Om den medicinska kontrollen visar tecken på att arbetstagare har drabbats av ohälsa, som kan bero på arbetsmiljön, **ska du göra fler åtgärder** i arbetsmiljön för att minimera den riskfyllda exponeringen.

Den medicinska kontrollen utgår från speciella risker i arbetsmiljön, som kan orsaka ohälsa eller skada hos den som arbetar. I den medicinska kontrollen kan det ingå samtal, frågeformulär, kroppsundersökningar och att man tar prover.

Varför finns reglerna?

(ur vägledning för arbetsgivare)

- **upptäcka tidiga tecken** på ohälsa, som beror på arbetsmiljön
- förhindra att ohälsa, som arbetstagaren redan har, **blir värre** på grund av arbetsmiljön,
 - till exempel om en allergisk person arbetar i en miljö där det finns risk för att nya allergier uppstår
- vara säkra på att arbetstagaren har **tillräcklig förmåga**, fysiskt och psykiskt, för arbete under extrema påfrestningar,
 - till exempel rök- eller kemydning, klättring eller dykning
- upptäcka **tillstånd som ökar risken** för olycksfall,
 - till exempel stor trötthet vid nattarbete, eller nedsatt omdöme eller reaktionsförmåga hos fordonsförare
- förebygga att en arbetstagare **utsätter andra för risk**, genom att hamna i ett tillstånd där arbetstagaren själv behöver hjälp,
 - till exempel i riskfyllda miljöer
- **få mer kunskap** om riskerna i arbetsmiljön, och vilka tekniker ni kan använda i arbetet med att förebygga riskerna
- **få återkoppling** om hur väl ert arbetsmiljöarbete fungerar

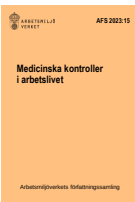
Åtgärdstrappan

Syftet med AFS:en

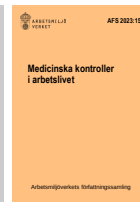
enligt AFS:en själv

- 1 § Syftet med föreskrifterna är att **minska risken för ohälsa** relaterad till arbetet genom medicinska kontroller som

Alla arbetsgivare omfattas!

familjeföretagare, ensamföretagare, inhyrare/uthyrare av arbetskraft etc...

... men vissa paragrafer gäller inte alla.

Se AFS under rubriken:
"Till vem riktar sig föreskrifterna"

Familjeföretagare, ensamföretagare

Nu samma för familje- och ensamföretagare.

Gamla AFS 2019:3, 7 §

Tidigare gjordes skillnad på familje- och ensamföretag.

Med arbetsgivare likställs i dessa föreskrifter den som **gemensamt med annan, även familjemedlem**, driver yrkesmässig verksamhet utan anställd.

Den som **ensam** driver verksamhet utan anställd ska följa dessa föreskrifter

om verksamheten omfattar det som anges i 32, 36, 39, 40, 41, 44, 54 eller 63 §§.

Nya AFS 2023:15, 2 kap (generella bestämmelser), 5 §

Arbetsgivaren ansvarar för att dessa föreskrifter följs, med undantag för det som anges i 12 kap [som rör Läkarens anmälan].

Av 3 kap. 5 § andra stycket **arbetsmiljölagen** (1977:1160) följer att den som **ensam** eller gemensamt med familjemedlem driver yrkesmässig verksamhet utan anställda, omfattas av bestämmelserna om såväl arbetsgivare som arbetstagare i dessa föreskrifter.

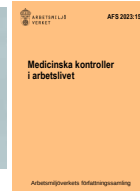
Den som driver sådan verksamhet behöver dock inte följa bestämmelserna i

1. 8 § 1-6 och 9 § 1-5 om information med mera,
2. 3 kap. 4-6 §§ om handintensivt arbete,
3. 3 kap. 7-9 §§ om nattarbete,
4. 8 kap. om arbete som innebär stor fysisk ansträngning,
5. 10 kap. om hälsoundersökning av flygpersonal inom civilflyget, eller
6. 12 kap. om läkares anmälan och läkares rekommendationer.

Hur är reglerna ordnade i AFS?

Två delar

- 82 paragrafer för arbetsgivare
- 12 bilagor för läkare *

Dessutom två separata vägledningar på av.se

- För arbetsgivare
- För utförare = företagsläkare

Föreskrifternas struktur

Innehåll

Allmänt avsnitt för arbetsgivare, 1-22 §§

Omfattar bl.a.

- Syfte
- Tillämpningsområde
- Definitioner
- Anordnandet av medicinska kontroller
- Anordnandet av biologiska exponeringskontroller
- Återkoppling
- Tjänstbarhetsintyg
- Sanktionsavgifter
- Dokumentation

Föreskrifternas struktur

Innehåll

Allmänt avsnitt för arbetsgivare, 1-22 §§

Medicinska kontroller, 23-35 §§

Fyra områden som *inte* kräver tjänstbarhetsintyg

Omfattar bl.a.

Syfte, tillämpningsområde, definitioner, anordnandet av medicinska kontroller och biologiska exponeringskontroller, återkoppling, tjänstbarhetsintyg, sanktionsavgifter, dokumentation.

- **Vibrationer**
- **Handintensivt arbete**
- **Nattarbete**
- **Allergiframkallande kemiska produkter (vissa)***

Föreskrifternas struktur		
Innehåll	Omfattar bl.a.	
Allmänt avsnitt för arbetsgivare, 1-22 §§	Syfte, tillämpningsområde, definitioner, anordnandet av medicinska kontroller och biologiska exponeringskontroller, återkoppling, tjänstbarhetsintyg, sanktionsavgifter, dokumentation.	
Medicinska kontroller utan tjänstbarhetsintyg, 23-35 §§	Vibrationer, handintensivt arbete, nattarbete, allergiframkallande kemiska produkter (vissa)*	4 områden
Medicinska kontroller, 36-79 §§ Fyra områden som <i>kräver</i> tjänstbarhetsintyg	• Allergiframkallande kemiska produkter (andra)* • Fibrosframkallande damm • Metaller • Vissa arbeten med stor fysisk ansträngning	

Föreskrifternas struktur		
Innehåll	Omfattar bl.a.	
Allmänt avsnitt för arbetsgivare, 1-22 §§	Syfte, tillämpningsområde, definitioner, anordnandet av medicinska kontroller och biologiska exponeringskontroller, återkoppling, tjänstbarhetsintyg, sanktionsavgifter, dokumentation.	
Medicinska kontroller utan tjänstbarhetsintyg, 23-35 §§	Vibrationer, handintensivt arbete, nattarbete, allergiframkallande kemiska produkter (vissa)*	4 områden
Medicinska kontroller med tjänstbarhetsintyg, 36-79 §§	Allergiframkallande kemiska produkter (andra)*, fibrosframkallande damm, metaller, vissa arbeten med stor fysisk ansträngning	4 områden
Övrigt, 80-82 §§	• Medicinska kontroller vid andra arbeten • Läkares anmälan av sjukdom • Bestämmelser om sanktionsavgifter	

Föreskrifternas struktur		
Innehåll	Omfattar bl.a.	
Allmänt avsnitt för arbetsgivare, 1-22 §§	Syfte, tillämpningsområde, definitioner, anordnandet av medicinska kontroller och biologiska exponeringskontroller, återkoppling, tjänstbarhetsintyg, sanktionsavgifter, dokumentation.	
Medicinska kontroller utan tjänstbarhetsintyg, 23-35 §§	Vibrationer, handintensivt arbete, nattarbete, allergiframkallande kemiska produkter (vissa)*	4 områden
Medicinska kontroller med tjänstbarhetsintyg, 36-79 §§	Allergiframkallande kemiska produkter (andra)*, fibrosframkallande damm, metaller, vissa arbeten med stor fysisk ansträngning	4 områden
Övrigt, 80-82 §§	Medicinska kontroller vid andra arbeten, läkares anmälan av sjukdom, bestämmelser om sanktionsavgifter.	
12 st Bilagor (läkarnas del) 	• Kompetenskrav för läkare • Undersökningarnas innehåll • När tjänstbarhetsintyg ska utfärdas • Hur biologiska exponeringskontroll ska utföras	

Bilagorna i AFS:en (12 st)

exempel...

Bilaga #

Exponering

- **Kompetenskrav**
för att få utföra den medicinska kontrollen
- **Läkarundersökning**
(ev. med tjänstbarhetsintyg)
- **(Ev. biologisk exponeringskontroll)**

Bilaga 7

Arbete med bly

- **Kompetenskrav**
för att få utföra den medicinska kontrollen
- **Läkarundersökning**
med bedömning för tjänstbarhetsintyg
- **Biologisk exponeringskontroll**

Svar från den medicinska kontrollen

Observera att arbetstagaren måste ge sitt samtycke för att medicinska uppgifter ska kunna lämnas till arbetsgivaren.

Kommentarer från den medicinska kontrollen.

Förslag på åtgärder som kan bidra till en bättre arbetsmiljö.

Den medicinska kontrollen har utförts i enlighet med – och kompetensen hos utföraren överensstämmer med – AFS 2023:15

Datum (år, månad, dag)	Utförarens namnteckning
Namnförtydligande	
Befattning/specialistkompetens	
Vårdenhetens namn, adress, telefon	

Underskriften omfattar samtliga uppgifter i intyget

Tjänstbarhetsintyg för arbete med fibroframkallande damm: KVARTS

Namn	Personnr eller motsvarande
------	----------------------------

Identiteten ska styrkas. (HSLF-FS 2018:54)

har genomgått en läkarundersökning med bedömning för tjänstbarhetsintyg enligt bilaga 6 AFS 2023:15. Resultatet från denna undersökning medger sådant arbete som anges i 6 kap. 3 §.

Tjänstbarhetsintyget gäller under perioden

Från och med datum (år, månad, dag)	Till och med datum (år, månad, dag)
-------------------------------------	-------------------------------------

Eventuella kommentarer

Nästa medicinska kontroll föreslås ske senast (år, månad):

Utfärdaren av detta tjänstbarhetsintyg har den kompetens som anges i bilaga 5, punkterna 1 eller 2 AFS 2019:3¹

Datum (år, månad, dag)	Utförarens namnteckning
Namnförtydligande	
Befattning/specialistkompetens	
Vårdenhetens namn, adress, telefon	

Underskriften omfattar samtliga uppgifter i intyget

Anordna medicinska kontroller – hur arbetsgivaren ska gå tillväga (informera & beställa)

2 kap. 8 § Den arbetsgivare som ska anordna medicinska kontroller enligt dessa föreskrifter ska

1. informera arbetstagaren om varför den medicinska kontrollen behövs och vad den innebär,
2. informera arbetstagaren om att den medicinska kontrollen är frivillig,
3. informera arbetstagaren om att i de arbeten där det enligt dessa föreskrifter krävs ett giltigt tjänstbarhetsintyg för att få arbeta, får arbetsgivaren endast sysselsätta de arbetstagare som har ett sådant,
4. informera arbetstagaren om att det i tjänstbarhetsintyget – står hur länge det gäller och – kan stå att arbetstagaren bara får utföra vissa arbetsuppgifter eller arbeta vid vissa arbetsstationer,
5. erbjuda de arbetstagare som omfattas av dessa föreskrifter att delta i den medicinska kontrollen,
6. ta reda på vilka arbetstagare som avser att delta i den medicinska kontrollen,
7. beställa en medicinsk kontroll, som ska inkludera återkoppling enligt 10 och 11 §§, ———→ (se nästa slide) för varje arbetstagare som avser att delta i den medicinska kontrollen,
8. beställa en medicinsk kontroll med bedömning för tjänstbarhetsintyg, om det krävs enligt dessa föreskrifter,
9. beställa ett tjänstbarhetsintyg från den undersökande läkaren, för de arbetstagare som bedömts kunna arbeta med det som intyget avser, och
10. informera den som ska utföra den medicinska kontrollen om de riskbedömningar som ligger till grund för bedömningen att en medicinsk kontroll ska utföras.

Brukar du som företagsläkare få se riskbedömningen...?

Återkoppla medicinska kontroller

- vad kunden beställer av er i FHV
- ni ska ge något till både arbetstagaren och arbetsgivaren

2 kap. 10 § I arbetsgivarens beställning av medicinska kontroller ska ingå att **arbetstagaren ska få**

1. information om resultatet av den medicinska kontrollen,
2. information och råd som resultatet av den medicinska kontrollen ger anledning till, och
3. tjänstbarhetsintyget, om ett sådant har utfärdats.

2 kap. 11 § I arbetsgivarens beställning av medicinska kontroller ska ingå att den som utför den medicinska kontrollen ska bedöma om det i kontrollen framkommer tecken på samband mellan ohälsa – generellt eller individuellt – och faktorer i arbetsmiljön, och om möjligt föreslå åtgärder.

I beställningen ska också ingå att **arbetsgivaren ska få**

1. ta del av bedömningen enligt första stycket, och resultat som ligger till grund för bedömningen, i en form som kan användas för det fortsatta systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetsanpassningen, i den mån sekretess eller tystnadsplikt inte hindrar det, och
2. tjänstbarhetsintyget, om ett sådant har utfärdats.

Använda resultatet av medicinska kontroller

– vad kunden ska göra sedan

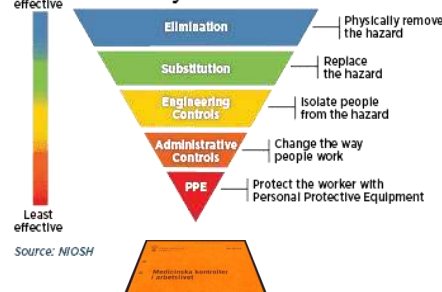
2 kap. 12 § Arbetsgivaren ska

1. ta del av resultatet enligt 11 §,
2. använda resultatet enligt 11 §, i sitt systematiska arbetsmiljöarbete, och
3. utifrån resultatet åtgärda det som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

Åtgärdstrappan

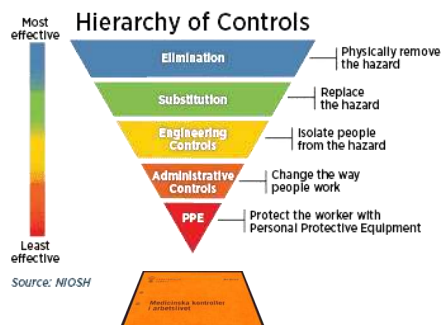

Hierarchy of Controls

Take home messages

- MKA ska vara del av SAM!
 - Återkoppla resultaten
- Efterfråga riskbedömning!
 - är MKA rätt väg att gå?

[av.se](#) → [Hälsa och säkerhet](#) → [Medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbetslivet](#)

Medicinska kontroller i arbetslivet (AFS 2019:3)

Ladda ner pdf

Beställ (133 kr)

➔ Vägledning till den som utför medicinska kontroller, pdf, öppnas i nytt fönster

➔ Vägledning för dig som är arbetsgivare - medicinska kontroller, pdf, öppnas i nytt fönster

➔ Mallar för beställningsblankett och tjänstbarhetsintyg

Föreskrifter från Arbetsmiljöverket (aktuella 2024) som reglerar medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbete

- Medicinska kontroller i arbetslivet, [AFS 2019:3](#) (5 § listar föreskrifterna nedan)
- Buller, [AFS 2005:16](#) – Hörselundersökning
- Minderårigas arbetsmiljö, [AFS 2012:3](#) – Medicinsk kontroll (mognad mm.)
- Smittrisker, [AFS 2018:4](#) – Vaccination och andra medicinska åtgärder
- Arbete med försöksdjur, [AFS 1990:11](#) – Vaccination och medicinska kontroller
- Elektromagnetiska fält, [AFS 2016:3](#) – Hälsoundersökning (implantat i kroppen mm.)
- Artificiell optisk strålning, [AFS 2009:7](#) – Medicinsk kontroll
- Arbete vid bildskärm, [AFS 1998:5](#) – Synundersökning och glasögon för bildskärmsarbete
- Hälsoundersökning av flygpersonal inom civilflyget, [AFS 2005:20](#) – Hälsoundersökning (rubbad dygnsrytm mm.)

Andra myndigheter som reglerar medicinska kontroller och hälsoundersökningar i arbete

- Strålsäkerhetsmyndigheten, [SSMFS 2018:1](#) – Tjänstbarhetsbedömning (joniserande strålning)
- Transportstyrelsen – Hälsokontroller (transportverksamhet)
- Försvarsmakten, [FM MBG](#) – Försvarsmaktens medicinska bedömningsgrunder (utgåva 2019)
- Plikt- och prövningsverket – Mönstring (Försvarsmakten), polisen?
- Livsmedelsverket? – (arbete med oförpackade livsmedel?)
- Utlandet – (t.ex. offshore-verksamhet)

